Araştırma
Research

Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2026; 18(Suppl 1):78-92
doi: 10.18863/pgy.1868236

Çok Boyutlu Cinsiyet Eşitsizliği Algısı Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması

Turkish Adaptation of The Multidimensional Gender Inequality Perception Scale

Nedime Gül Doğan Özdemir[1], Gamze Yavaş[2], Özen Kulakaç[1]

[1]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun
[2]Akdeniz Üniversitesi, Antalya

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, Schwartz-Salazar ve arkadaşları tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Cinsiyet Eşitsizliği Algısı Ölçeğinin (ÇBCEAÖ) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Metodolojik tipteki bu araştırmada ölçeğin çeviri-geri çeviri, uzman değerlendirmesi ve pilot uygulama aşamaları gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile, güvenirliği ise Cronbach alfa katsayısı ve test-tekrar test yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında çevrim içi veri toplama yöntemiyle 322 yetişkine ulaşıldı.

Bulgular: DFA sonucunda, ÇBCEAÖ-TR'nin sağlık, şiddet, ev işleri ve bakım ile kamusal alan ve güç boyutlarından oluşan 25 maddeli dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Alt boyutlara ilişkin Cronbach alfa katsayıları 0,73–0,92 arasında değişirken, toplam ölçek için Cronbach alfa katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test korelasyonu pozitif ve anlamlıdır (r=0,79; p<0,001).

Sonuç: Bulgular, ÇBCEAÖ-TR'nin bu örneklem için çok boyutlu cinsiyet eşitsizliği algısını değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik araştırmalarda ve hemşirelik alanında kullanılabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar sözcükler: Çok Boyutlu Cinsiyet Eşitsizliği Algısı Ölçeği, toplumsal cinsiyet eşitliği, ölçek uyarlama, geçerlilik ve güvenirlik

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to adapt the Multidimensional Gender Inequality Perception Scale (MuGIPS) developed by Schwartz-Salazar et al. into Turkish and to evaluate its psychometric properties.

Method: In this methodological study, the scale underwent translation–back-translation, expert review, and pilot testing phases. The scale's construct validity was assessed using confirmatory factor analysis (CFA), and its reliability was evaluated using Cronbach's alpha and the test–retest method. A total of 322 adults were reached through an online data collection method.

Results: The CFA results confirmed that the MuGIPS-TR has a four-factor structure comprising 25 items across the dimensions of health, violence, household chores and care, and public space and power. Cronbach's alpha coefficients for the sub-dimensions ranged from 0.73 to 0.92, while the Cronbach's alpha coefficient for the total scale was found to be 0.93. The test–retest correlation was positive and significant (r = 0.79; p <0.001).

Conclusion: The findings indicate that the MuGIPS-TR is a valid and reliable measure of multidimensional perceptions of gender inequality in this sample. It is considered suitable for research on gender inequality and for use in the nursing field.

Keywords: Multidimensional gender inequality perception scale, gender inequality, scale adaptation, validity, and reliability

Yazışma Adresi / Address for Correspondence: Nedime Gül Doğan Özdemir, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Samsun, Türkiye **e-mail:** nedime.dogan@gmail.com
Geliş tarihi/Received: 22.01.2026 | **Kabul tarihi/Accepted:** 11.07.2026

Giriş

Çok boyutlu cinsiyet eşitsizliği kavramı, yalnızca gelir ya da eğitim düzeyi gibi tek bir alandaki eşitsizliklere odaklanmak yerine, yaşamın farklı alanlarında cinsiyetler arasında ortaya çıkan eşitsizlikleri ve bunların sonuçlarını kapsamaktadır. Araştırmalar, sağlık, şiddet, ev işleri ve bakım, kamusal alan ve güç, ekonomik güvenlik, kaynaklara erişim, eğitim, istihdam, siyasi faaliyet ve sosyal beklentiler gibi alanları cinsiyet eşitsizliklerinin ortaya çıktığı ve birbirini etkilediği temel boyutlar olarak tanımlamaktadır (Schwartz-Salazar ve ark. 2024, Ciaffoni ve ark. 2025). Cinsiyet eşitsizliğinin ortaya çıktığı bu alanlar birbirini etkilemekte ve bu etkileşim basit bir birikimin ötesinde daha kapsamlı sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Başka bir deyişle, bir alandaki eşitsizlik (örneğin eğitim), başka bir alandaki (örneğin istihdam) eşitsizlikleri daha derin ve kalıcı hale getirebilmektedir. Bu etkileşimli yapı, kadınların ve diğer incinebilir grupların toplumun farklı alanlardaki eşitsizliklerinin bütüncül biçimde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır (Tekgüç ve Akbulut 2021).

Çok boyutlu cinsiyet eşitsizliği, hem eşitsizliğin düzeyi hem de hangi alanlarda ortaya çıktığı bakımından ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Guatemala ve Honduras gibi gelişmekte olan Latin Amerika ülkelerinde (Stefani ve Prati 2020, Begall ve ark. 2023) cinsiyet eşitsizliği genellikle hane içindeki yasal haklar ve sosyal normlar gibi aile ve kimlik temelli alanlarda yoğunlaşırken, daha gelişmiş ülkelerde siyasal katılım ve aile yaşamına ilişkin eşitsizlikler başlıca kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu durum, cinsiyet eşitsizliklerinin kültüre özgü ve çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Türkiye, cinsiyet eşitsizliğinin yüksek düzeyde olduğu ülkeler arasında yer almaktadır (EIGE 2020, Bardakçı ve Oğlak 2022). Türkiye'de kadınlar yalnızca gelir ve istihdam alanlarında değil, aynı zamanda eğitim, sağlık ve hane halkı yaşam koşullarında da önemli dezavantajlarla karşı karşıya kalmaktadır (Öztürk ve Karataş 2020). Bu bağlamda, benzer eğitim düzeylerine sahip olmalarına karşın kadınların işgücüne katılımı ve siyasal temsili erkeklere kıyasla sınırlı kalmaktadır (Öcal 2021, Gençtürk 2022, Arslanel 2025).

Cinsiyet temelli eşitsizlikler, kadınların yalnızca işgücü piyasası ve siyasal alandaki konumlarını değil, aynı zamanda sağlık hizmetlerine erişimlerini ve bakım süreçlerindeki deneyimlerini de etkilemektedir (Karacan ve Gökçe 2020). Bu nedenle, cinsiyet eşitsizliğinin çok boyutlu yapısını anlamak, yalnızca ekonomik ve siyasal göstergelere odaklanmanın ötesine geçmeyi gerektirmektedir. Bu durum, günlük yaşamı ve bakım süreçlerini etkileyen karmaşık mekanizmaların daha iyi anlaşılmasını sağlar (Kaya ve Yerli 2024).

Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliği çoğunlukla toplumsal cinsiyet rolleri, eğitim olanakları, ekonomik durum ya da ayrımcılık gibi boyutlar üzerinden değerlendirilmektedir (Karacan ve Gökçe 2020, Şahin ve Bayhan 2020, Güneş ve Binboğa 2021, Berberoğlu 2024). Türkiye'de kullanılan ölçüm araçlarının daha çok toplumsal cinsiyet eşitliği (Şanlı ve Karakuş 2025), toplumsal cinsiyet algısı (Altınova ve Duyan 2013) ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını (Tarhan ve ark. 2024) ölçmeye odaklandığı görülmektedir. Bu durum, cinsiyet eşitsizliğinin çok boyutlu yapısının yeterince yansıtılamadığını göstermekte ve çok boyutlu bir toplumsal cinsiyet eşitsizliği algısı ölçeğine ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

Uluslararası alan yazın incelendiğinde, Schwartz-Salazar ve arkadaşları (2024) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Cinsiyet Eşitsizliği Algısı Ölçeği'nin (ÇBCEAÖ) toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çok boyutlu yapısını değerlendirmeye olanak sağladığı görülmektedir. Bu araştırma, ölçeğin Türkçe versiyonunun (ÇBCEAÖ-TR) Türkiye örneklemine uyarlanmasını ve geçerlik ile güvenirliğinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, çalışmada ÇBCEAÖ-TR'nin Türkçe formunun uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmada, ölçeğin özgün dört faktörlü yapısının Türk örnekleminde doğrulanacağı ve kabul edilebilir düzeyde geçerlik ve güvenirlik göstergelerine sahip olacağı öngörülmüştür.

ÇBCEAÖ'nün Türkçeye uyarlanması, Türkiye'de çok boyutlu cinsiyet eşitsizliği algısını değerlendirmeye yönelik ölçme aracı eksikliğinin giderilmesine katkı sağlayacaktır. Ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanıma sunulması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farklı boyutlarda değerlendirilmesine ve bu alanda yürütülecek araştırmaların desteklenmesine katkı sağlayabilir.

Yöntem

Bu araştırmada metodolojik-kesitsel araştırma tasarımı kullanılmıştır. Ölçeğin Türkiye örneklemine uyarlanması süreçleri, ölçek geliştirme ve uyarlama süreçlerinde araştırmacılara rehberlik eden kaynaklar çerçevesinde yürütülmüştür (WHO 2017, Boateng ve ark. 2018, Carpenter 2018). Sonuçların raporlanmasında COSMIN kontrol listesi dikkate alınmıştır. COSMIN kontrol listesi kapsamında özellikle içerik geçerliliği, yapı geçerliliği, iç tutarlılık ve zamana bağlı güvenirlik boyutları değerlendirilmiştir. Ölçeğin çeviri, uzman görüşü, pilot uygulama, DFA, Cronbach alfa ve test-tekrar test süreçleri COSMIN önerileri doğrultusunda raporlanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. COSMIN kapsamında değerlendirilen özellikler

Değerlendirilen özellik	Değerlendirme yöntemi
İçerik geçerliliği	Uzman görüşü ve kapsam geçerlilik indeksi
Yapı geçerliliği	Doğrulayıcı faktör analizi
İç tutarlılık	Cronbach alfa katsayısı
Zamana bağlı güvenirlik	Test–tekrar test yöntemi

Örneklem

Araştırmaya; 18–65 yaş arasında, okuryazar, akıllı telefon veya tablet kullanabilen ve çevrim içi katılım onamını veren bireyler dahil edilmiştir. Veri toplama formunda tüm soruların yanıtlanması zorunlu olarak tanımlandığından eksik veri içeren kayıt oluşmamıştır. Ölçek uyarlama çalışmalarında örneklem büyüklüğünün madde sayısının 5–10 katı olması (Boateng ve ark. 2018, Carpenter 2018) veya en az 300 katılımcıya ulaşılması önerilmektedir (White 2022). Bu çalışmada 25 maddeden oluşan ölçek için önerilen örneklem büyüklüğünün üzerinde olacak şekilde 322 katılımcıya ulaşılmıştır. Bu örneklem büyüklüğünün doğrulayıcı faktör analizi ve psikometrik değerlendirmeler için yeterli olduğu kabul edilmiştir.

İşlem

Araştırma, Akdeniz Üniversitesi Tıbbi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 25.07.2024 tarih ve TBAEK-508 sayılı kararı ile etik onay alınarak ve Helsinki Bildirgesi ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmacılar tarafından çevrimiçi veri toplama sürecine başlanmadan önce, katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı, hangi bireylerle yürütüldüğü, verilerin nasıl saklanacağı ve kullanılacağı ile katılımın gönüllülük esasına dayandığına ilişkin bilgilendirme metni sunulmuştur. Bu bilgiler doğrultusunda, onam kutusunu işaretleyen katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca, ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasına başlanabilmesi için ölçeğin orijinal yazarı Sofía Schwartz-Salazar'dan e-posta yoluyla izin alınmıştır.

Bu araştırma, Ağustos–Kasım 2024 tarihleri arasında çevrim içi anket yöntemi ve olasılıksız örnekleme yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Ölçek uyarlama çalışmalarında psikometrik özelliklerin değerlendirilmesinde yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşmak öncelikli hedef olduğundan, bu tür araştırmalarda olasılıksız örnekleme yöntemi önerilmektedir (Boateng ve ark. 2018, Carpenter 2018).

Araştırmacılar tarafından oluşturulan Google Forms tabanlı çevrim içi anket formunun bağlantısı sosyal medya platformları ve WhatsApp uygulaması üzerinden paylaşılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu, sosyo-demografik veri toplama formu ile ÇBCEAÖ'nün Türkçeye uyarlanmış son hâlinden oluşmaktadır. Katılımcıların aynı formu birden fazla kez doldurmasını önlemek amacıyla IP kısıtlaması uygulanmıştır. Araştırma verileri yalnızca araştırmacıların erişebildiği parola korumalı elektronik ortamda saklanmış ve gizlilik ilkelerine uygun şekilde korunmuştur. Veri toplama süreci, katılımcıların bilgilendirilmesi ve verilerin yönetimi araştırmacılar tarafından yürütülmüştür.

Ölçekler

Sosyo-Demografik Veri Toplama Formu

Sosyo-demografik veri toplama formu içerisinde katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumlarını içeren 4 soru yer almaktadır.

Çok Boyutlu Cinsiyet Eşitsizliği Algısı Ölçeği

Bu araştırmada veriler, Schwartz-Salazar ve arkadaşları (2024) tarafından geliştirilen ÇBCEAÖ'nün Türkçeye uyarlanmış formu kullanılarak toplanmıştır. Ölçeğin amacı, bireylerin çok boyutlu cinsiyet eşitsizliğini algılama düzeylerini değerlendirmektir. Ölçek, yazarlar tarafından başlangıçta sağlık, şiddet, ev işleri ve bakım, eğitim, ekonomi/iş ve kamusal alan/temsiliyet olmak üzere altı boyutlu olarak geliştirilmiş, ancak doğrulayıcı faktör analizi sonucunda dört boyutlu bir yapı olarak rapor edilmiştir. Ölçek toplam dört alt boyut ve 25 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar şunlardır:

1. Sağlık (2 madde: 1–2),
2. Şiddet (6 madde: 3-8),
3. Ev işleri ve bakım (3 madde: 9-11),
4. Kamusal alan ve güç (14 madde: 12-25.maddeler) şeklindedir.

Ölçek 7'li Likert tipinde olup (1 = asla, 7 = her zaman), ölçekten alınabilecek puanlar 25 ile 175 puan arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireylerin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini farklı yaşam alanlarında daha fazla algıladığını göstermektedir.

Ölçek Uyarlaması ve Psikometrik Özelliklerinin Belirlenmesi

ÇBCEAÖ-TR'nin Türkçeye uyarlanması süreci, Dünya Sağlık Örgütü (WHO 2017) tarafından önerilen ölçek uyarlama rehberi doğrultusunda yürütülmüştür. Rehberde yer alan her aşama için yapılan uygulamalar aşağıda belirtilmiştir:

Dil Geçerliliği

Geçerli ölçüm araçlarının farklı kültürel bağlamlara uyarlanabilmesi için öncelikle dil geçerliliğinin sağlanması gerekmektedir (Karaçam 2019). Dil geçerliliği, yalnızca bire bir çeviri sürecini değil, her bir ölçek maddesinin hedef kültürdeki anlamını koruyacak biçimde yeniden yapılandırılmasını da kapsamaktadır. Bu doğrultuda, ölçeğin dil geçerliliğini sağlamak üzere çeviri, geri çeviri ve uzman değerlendirmelerini kapsayan çok aşamalı bir süreç yürütülmüştür. Her aşamada maddelerin anlamı, kavramsal karşılığı ve kültürel uygunluğu dikkate alınmıştır (WHO 2017). Uyarlama sürecine ilişkin ayrıntılar aşağıda sunulmuştur.

Çeviri-Geri Çeviri

Uluslararası alanyazında önerilen çeviri rehberi doğrultusunda yapılandırılmış çeviri–geri çeviri yöntemi uygulanmıştır (WHO 2017). İlk olarak, orijinal ölçekteki maddeler, konuyla ilgili bilgi sahibi ve ana dili Türkçe olan iki bağımsız uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra bu çeviriler birleştirilerek anlam ve dil açısından ortak bir metin oluşturulmuştur. İkinci aşamada, elde edilen Türkçe versiyon, bu kez Türkçeye hâkim olan ancak ana dili İngilizce olan iki farklı uzman tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Geri çeviri yoluyla oluşturulan metin, orijinal ölçekle karşılaştırılarak anlam, kavramsal örtüşme ve kültürel uygunluk açısından tutarlılığı değerlendirilmiştir. Bu karşılaştırmalar sonucunda, hedef dile çevrilen maddelerde anlam kayması olan ya da bağlam dışında kalan yerlerde yeniden düzenlemeye gidilmiştir. Bu çok aşamalı yaklaşım farklı kültürel bağlamlarda geçerliliğin sağlanması açısından temel bir güvence olarak kabul edilmektedir (Sousa ve Rojjanasrirat 2011). Bu çalışmada ÇBCEAÖ-TR maddelerinin hem dilbilgisi açısından doğruluğu sağlanmış hem de orijinal ölçekle kavramsal bütünlüğü korunmuştur.

Uzman Görüşlerinin Alınması

Ölçek maddelerinin anlam ve kültürel geçerliğini sağlamak amacıyla, çeviri ve geri çeviri sürecinin ardından en az doktora derecesine sahip, Türkçe ve İngilizceyi akıcı şekilde kullanabilen, toplumsal cinsiyet ve/veya ölçek geliştirme ya da uyarlama deneyimi bulunan toplam 9 uzman tarafından inceleme yapılmıştır. Uzmanların 8'i kadın hastalıkları ve doğum, 1'i ise hemşirelikte yönetim alanında görev yapmaktadır. Ölçekte kültürel bağlama tam olarak uymayan ya da anlam açısından belirsizlik taşıyan maddelere yönelik olarak, uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. ÇBCEAÖ-TR'nin kapsam geçerliliğinin

nicel olarak değerlendirilmesinde Davis tekniği kullanılmıştır. Buna göre, kapsam geçerlilik indeksi (KGİ) 0,89 olarak hesaplanmıştır.

Pilot Uygulama

ÇBCEAÖ-TR'nin hedef dildeki anlaşılırlığını ve uygulanabilirliğini değerlendirmek amacıyla, 30 yetişkinle yüz yüze anket yöntemi kullanılarak pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamaya katılan bireyler araştırma örneklemine dahil edilmemiştir. Pilot uygulama sonucunda, ölçek maddelerinin katılımcılar tarafından anlaşılır olduğu ve ölçeğin uygulanmaya hazır olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda ÇBCEAÖ-TR'nin mevcut hâliyle veri toplama sürecinde kullanılmasına karar verilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 25.0 ve AMOS 24.0 programları kullanılmıştır. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile belirtilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi, iç tutarlılığını belirlemek için Cronbach alfa katsayısı ve madde analizi kapsamında düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları uygulanmıştır. Zamana bağlı güvenirliği değerlendirmek amacıyla test–tekrar test yöntemi kullanılmış ve iki uygulama arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Ölçeğin orijinal formundaki faktör yapısının kuramsal ve ampirik olarak açık biçimde tanımlanmış olması nedeniyle ölçek uyarlama çalışmalarında açımlayıcı faktör analizinin (AFA) yapılmaması önerilmektedir. Mevcut faktör yapısının farklı örneklemlerde doğrulanması amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmasının doğrudan uygun olduğu belirtilmektedir (Kline 2023). Her ne kadar bazı çalışmalarda AFA ve DFA'nın birlikte kullanılması önerilse de (Flora ve Flake 2017), bu yaklaşım daha çok yeni ölçek geliştirme çalışmalarında ya da faktör yapısının belirsiz olduğu durumlarda tercih edilmektedir. Bu çalışmada ise, ölçeğin Türk örnekleminde geçerliliğini test etmek için özgün dört faktörlü yapısı DFA ile değerlendirilmiştir. Ölçeğin özgün formunda faktör yapısının hem kuramsal hem de ampirik olarak açıklanması nedeniyle, kültürlerarası uyarlama çalışmalarında önerildiği üzere doğrudan DFA tercih edilmiştir. Bu yaklaşım, ölçeğin özgün yapısının korunması ve kültürlerarası karşılaştırılabilirliğin sürdürülebilmesi açısından önemli kabul edilmektedir.

Uyum indeksleri olarak Ki-kare / serbestlik derecesi (CMIN/DF), Yaklaşım Ortalama Kare Hatası (RMSEA), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Normlanmış Uyum İndeksi (NFI) ve Tucker-Lewis İndeksi (TLI) kullanılmıştır (Tabachnick ve Fidell 2013). Bu uyum indeksleri, model uyumunu farklı açılardan değerlendirmek için tercih edilmiştir. RMSEA, modelin mutlak uyumunu değerlendirirken, CFI, NFI ve TLI ise karşılaştırmalı uyum hakkında bilgi sağlamaktadır. GFI ve AGFI ise modelin veri ile ne ölçüde uyumlu olduğunu değerlendirmede kullanılan yaygın uyum indeksleri arasında yer almaktadır (Tabachnick ve Fidell 2013, Kline 2023).

Ölçeğin güvenirliğini değerlendirmek amacıyla iç tutarlılık için Cronbach alfa katsayısı, zamana bağlı güvenirlik için ise test–tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Test–tekrar test güvenirliği, iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamında değerlendirilen 322 katılımcının yaşları 18 ile 64 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 34,48±9,48'dir. Katılımcıların %48,1'i evli, %78,6'sı kadındır. Eğitim düzeyi açısından incelendiğinde, katılımcıların %50,3'ü lisans, %44,1'i ise lisansüstü eğitim düzeyinde eğitim almaktadır.

Katılımcıların ÇBCEAÖ-TR toplam puan ortalamasının görece yüksek olduğu görülmektedir. Alt boyutlar incelendiğinde, en yüksek ortalamanın kamusal alan ve güç boyutunda olduğu, diğer boyutların ise görece daha düşük düzeyde kaldığı belirlenmiştir. Ölçekten alınan puanın artması, bireylerin çok boyutlu cinsiyet eşitsizliğine yönelik algı düzeylerinin ve farkındalıklarının arttığını göstermektedir (Tablo 2).

Tablo 2. ÇBCEAÖ-TR'nin alt boyutları, madde sayıları, puan aralıkları ve ortalama puan değerleri.				
Alt Boyutlar	**Madde Sayısı**	**Min-Maks.**	**Ort.**	**SS.**
Sağlık	2	2-14	6,67	3,32
Şiddet	6	6-42	36,52	5,37
Ev işleri ve Bakım	3	3-21	18,11	2,93
Kamusal alan ve Güç	14	14-98	74,14	14,98
Toplam ölçek	25	25-175	135,45	22,64

Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma, Min.: Minimum, Maks.: Maksimum. Alt boyutlardaki madde sayıları, ölçeğin orijinal faktör yapısı (Schwartz-Salazar ve ark. 2024) ile uyumludur.

Madde Analizleri

ÇBCEAÖ-TR'de yer alan maddelerin niteliğini ve ayırt ediciliğini belirlemek için madde analizi yapılmıştır. Düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyon katsayılarının 0,30'un üzerinde olması, maddelerin ayırt ediciliği açısından kabul edilebilir olarak değerlendirilmiştir. Yapılan incelemede, ölçek maddelerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayılarının 0,38 (1. madde) ile 0,78 (23. madde) arasında değiştiği; madde silindiğinde Cronbach alfa değerinde farklılık olmadığı görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 3. ÇBCEAÖ-TR'nin madde analiz sonuçları			
Madde	**Ort. (SS)**	**Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu**	**Madde Silindiğinde Cronbach Alfa Değeri**
Madde 1	3,37 (1,75)	0,38	0,94
Madde 2	3,31 (1,81)	0,45	0,94
Madde 3	6,31 (1,07)	0,60	0,94
Madde 4	5,94 (1,25)	0,65	0,94
Madde 5	6,29 (0,94)	0,59	0,94
Madde 6	5,87 (1,31)	0,59	0,94
Madde 7	6,18 (1,13)	0,61	0,94
Madde 8	5,93 (1,07)	0,68	0,94
Madde 9	5,88 (1,46)	0,49	0,94
Madde 10	6,20 (1,01)	0,52	0,94
Madde 11	6,05 (1,12)	0,62	0,94
Madde 12	5,24 (1,75)	0,35	0,94
Madde 13	5,93 (1,08)	0,62	0,94
Madde 14	5,66 (1,32)	0,66	0,94
Madde 15	5,33 (1,51)	0,74	0,94
Madde 16	5,56 (1,44)	0,73	0,94
Madde 17	5,11 (1,55)	0,76	0,93
Madde 18	5,78 (1,23)	0,62	0,94
Madde 19	5,59 (1,32)	0,50	0,94
Madde 20	4,26 (1,86)	0,68	0,94
Madde 21	5,11 (1,64)	0,72	0,94
Madde 22	5,08 (1,60)	0,77	0,93
Madde 23	5,10 (1,58)	0,78	0,93
Madde 24	4,58 (1,77)	0,65	0,94
Madde 25	5,82 (1,32)	0,57	0,94

Ort.: Ortalama, SS: Standart Sapma

Geçerlilik Analizleri

Bu çalışmada, ÇBCEAÖ-TR'nin mevcut yapısının Türkiye örnekleminde geçerliliğini değerlendirmek amacıyla DFA uygulanmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

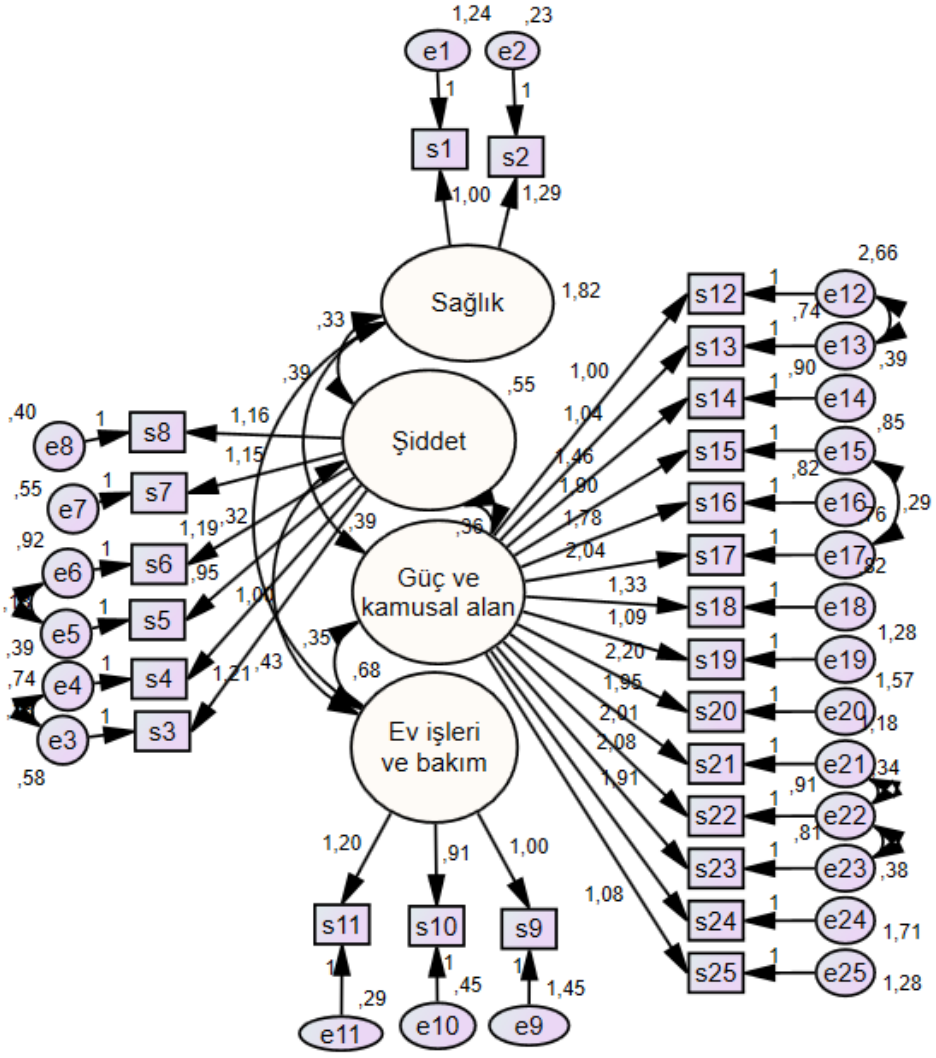
Doğrulayıcı faktör analizinde, ÇBCEAÖ-TR'nin orijinal dört faktörlü yapısı temel alınarak AMOS programı kullanılarak değerlendirilmiştir. DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri genel model uyumunun sınırda

kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermiştir (Tablo 4). Elde edilen uyum indeksleri, modelin genel olarak sınırda kabul edilebilir düzeyde uyum gösterdiğini ortaya koymuştur.

Tablo 4. ÇBCEAÖ-TR Doğrulayıcı Faktör Analizi uyum indeksleri

Ölçek Uyum İndeksleri	Mükemmel Uyum İndeksleri	Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	Ölçek Uyum İndeksleri	Sonuç
CMIN/DF	0≤χ2/df≤3	3≤χ2/df≤5	4.96	Kabul edilebilir uyum
RMSEA	0.0≤RMSEA≤0.05	0.05 < RMSEA ≤ 0.08	0. 08	Kabul edilebilir uyum
GFI	0.90≤GFI	0.80≤GFI	0. 80	Sınırda kabul edilebilir uyum
NFI	0.95≤NFI	0.80≤NFI	0. 86	Sınırda kabul edilebilir uyum
TLI	0.90≤TLI	0.80≤TLI	0. 87	Sınırda kabul edilebilir uyum
AGFI	0.90≤AGFI	0.80≤AGFI	0. 80	Sınırda kabul edilebilir uyum
CFI	0.95≤CFI	0.85≤CFI	0. 86	Sınırda kabul edilebilir uyum

CMIN/DF: Ki-kare/Serbestlik Derecesi; RMSEA: Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü; GFI: Uygunluk İndeksi; AGFI: Düzeltilmiş Uygunluk İndeksi; NFI: Normlanmış Uyum İndeksi; TLI: Tucker-Lewis İndeksi; CFI: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi

Şekil 1. ÇBCEAÖ-TR regresyon ağırlıklı AMOS modeli (n=322)

Model uyumunun değerlendirilmesinde birden fazla uyum indeksinin birlikte kullanılması önerilmektedir (Tabachnick ve Fidell 2013, Kline 2023). Bu doğrultuda çalışmada, model uyumunu farklı açılardan değerlendirebilmek amacıyla hem mutlak uyum indeksleri (RMSEA, GFI, AGFI) hem de karşılaştırmalı uyum indeksleri (CFI, NFI, TLI) kullanılmıştır. Özellikle CFI ve TLI değerlerinin ideal eşik değerlerin altında kalması model uyumunun dikkatli yorumlanmasını gerektirmektedir. Bu yaklaşım, modelin veri ile uyumunun daha kapsamlı ve güvenilir biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır (Kline 2023).

DFA sürecinde incelenen modifikasyon indeksleri doğrultusunda, yalnızca aynı alt boyut içerisinde yer alan ve içerik açısından benzerlik gösteren maddeler arasındaki modifikasyon indeksleri değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, şiddet alt boyutunda iki madde arasında, kamusal alan ve güç alt boyutunda ise dört madde çifti arasında modifikasyonlar yapılmıştır. Yapılan sınırlı modifikasyonlar sonucunda model uyum indekslerinde iyileşme sağlanmış ve modelin sınırda uyum düzeyine ulaştığı belirlenmiştir. Ancak, model uyumunu aşırı düzeyde artırmaya yönelik müdahalelerden kaçınılmış ve ölçeğin özgün faktör yapısının korunmasına özen gösterilmiştir. Yalnızca aynı alt boyut içerisinde yer alan maddeler arasında modifikasyonlar gerçekleştirilmiştir. Özellikle şiddet alt boyutunda yer alan şiddet deneyimlerini ifade eden benzer maddeler arasında, kamusal alan ve güç alt boyutunda ise toplumsal temsiliyet, karar verme süreçleri ve güç ilişkilerine ilişkin benzer içerikteki maddeler arasında hata kovaryansları tanımlanmıştır.

Alan yazında önerilen ölçütler doğrultusunda RMSEA değerinin 0,08'in altında, CFI ve TLI değerlerinin 0,90 ve üzerinde olması kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir (Carpenter 2018). ÇBCEAÖ-TR verileri bu ölçütler doğrultusunda değerlendirildiğinde, modelin genel olarak sınırda uyum gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğe ait regresyon ağırlıklarını gösteren DFA modeli Şekil 1'de sunulmuştur.

ÇBCEAÖ-TR'nin standartlaştırılmış faktör yükleri incelendiğinde, tüm maddelerin ilgili alt boyutlara 0,30'un üzerinde faktör yükleri ile yüklendiği görülmüştür. Kamusal alan ve güç alt boyutunda yer alan maddelerin standartlaştırılmış faktör yüklerinin 0,35–0,74 aralığında olduğu, diğer alt boyutlarda ise bazı maddelerin faktör yüklerinin görece daha düşük olduğu, ancak kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer aldığı belirlenmiştir.

Güvenirlik Analizleri

Ölçeğin güvenirliğini değerlendirmek amacıyla iç tutarlılık ve zamana bağlı güvenirlik analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda Cronbach alfa katsayısı ve test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır.

İç Tutarlılık Analizi

ÇBCEAÖ-TR'nin iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Bu çalışmada toplam ölçeğe ait Cronbach alfa katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach alfa katsayılarının 0,73 ile 0,92 arasında değiştiği belirlenmiştir. Orijinal çalışmada toplam ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,97 olarak bildirilmiş; şiddet alt boyutu için 0,90, ev işleri ve bakım alt boyutu için 0,82 ve kamusal alan ve güç alt boyutu için 0,95 olarak raporlanmıştır. ÇBCEAÖ-TR'nin toplam ve alt boyutlarına ilişkin Cronbach alfa güvenirlik katsayıları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. ÇBCEAÖ-TR toplam ve alt boyutlarına ilişkin güvenirlik katsayıları

Ölçek ve Alt Boyutlar	**α**
ÇBCEAÖ-TR	0,93
Sağlık	0,85
Şiddet	0,88
Ev işleri ve Bakım	0,73
Kamusal alan ve Güç	0,92

α: Cronbach alfa katsayısı

Tablo 6. ÇBCEAÖ-TR ön test- son test sonuçlarına ilişkin bilgiler (n=30)

Ölçek ve Alt Boyutları	**ÇBCEAÖ-TR (N=30)**		**İstatistik**	
	İlk Uygulama $\bar{X}$±SS	İkinci Uygulama $\bar{X}$±SS	r	p
Toplam ölçek	133,66±24,35	127,80±24,06	0.791	0.000
Sağlık	7,26±3,30	5,77±3,29	0.758	0.000
Şiddet	36,26±4,58	35,51±6,56	0.853	0.000
Ev işleri ve Bakım	16,88±3,05	16,51±3,44	0.841	0.000
Kamusal alan ve Güç	73,26±16,44	70,00±15,23	0.794	0.000

$\bar{x}$: Ortalama; SS: Standart Sapma; r: Pearson korelasyon katsayısı; p: Anlamlılık düzeyi

Test-Tekrar Test Yöntemi

ÇBCEAÖ-TR'nin zamana bağlı güvenirliğini değerlendirmek amacıyla test–tekrar test yöntemi kullanılmıştır. İlk uygulamaya katılan ve ikinci uygulamaya katılacağını belirterek iletişim adresini paylaşan 30 gönüllü katılımcıya ilk uygulamadan 4 hafta sonra aynı ölçek bağlantısı tekrar gönderilmiştir. Yapılan değerlendirmede, ölçeğin iki uygulaması arasındaki Pearson korelasyon katsayılarının pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Korelasyon katsayılarının 0,75 ile 0,85 arasında değiştiği görülmektedir. Test–tekrar test sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tartışma

Alan yazında, cinsiyet eşitsizliğinin sağlık, şiddet, ev işleri ve bakım, eğitim, iş ve kamusal alan gibi çeşitli boyutlarda ortaya çıktığı ve bu boyutların bireylerin yaşam koşulları ve refahını farklı şekillerde etkilediği vurgulanmaktadır (Hua 2024, Schwartz-Salazar ve ark. 2024). Bu nedenle, cinsiyet eşitsizliği tek bir gösterge üzerinden değil, çok boyutlu bir yapı içinde ele alınmalıdır. Bu çok boyutlu yaklaşım, eşitsizliğin bireylerin yaşamlarına yansıyan farklı görünümlerinin daha kapsamlı biçimde anlaşılmasına olanak tanır (Ciaffoni ve ark. 2025). Ayrıca, eşitsizliğin yalnızca varlığını değil, hangi alanlarda ve ne ölçüde deneyimlendiğini de ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda, farklı kültürel ortamlarda çok boyutlu toplumsal cinsiyet eşitsizliği algısını değerlendirebilen ölçme araçlarının psikometrik açıdan geçerlik ve güvenirliğinin incelenmesi gerekmektedir (Hua 2024). Bu doğrultuda, bu çalışmada ÇBCEAÖ-TR'nin psikometrik özellikleri değerlendirilmiştir.

Davis tekniği, uzmanlar arasında maddelerin ölçülmek istenen yapı ile ilişkili olduğuna yönelik görüş birliğini ortaya koymakta olup 0,80 ve üzerindeki değerler kabul edilebilir olarak değerlendirilmektedir (Almanasreh ve ark. 2019). Bu çalışmada, ölçeğin tüm maddelerine ilişkin kapsam geçerlilik oranlarının kabul edilebilir düzeyin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, ÇBCEAÖ-TR formunun ölçülmek istenen yapıyı yeterli düzeyde temsil ettiğini ve Türkiye örneklemine uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçek uyarlama çalışmalarında pilot uygulama, ölçeğin hedef örneklemde uygulanabilirliğini ve maddelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Pilot uygulamalarda önerilen katılımcı sayısı bağlama ve çalışmanın amacına göre değişmekle birlikte, en az 30 katılımcı ile gerçekleştirilmesi önerilmektedir (Boateng ve ark. 2018). Bu çalışmada pilot uygulama sonucunda elde edilen bulgular, ÇBCEAÖ-TR maddelerinin anlaşılır ve uygulanabilir olduğunu göstermektedir.

Alan yazında madde analizi çalışmalarında düzeltilmiş madde–toplam puan korelasyonlarının kullanılması önerilmektedir (Karaçam 2019). Bunun nedeni, düzeltilmemiş madde–toplam korelasyonlarının maddenin toplam puanına eklenmesi nedeniyle gerçekte olduğundan daha yüksek korelasyon değerleri üretebilmesidir. Düzeltilmiş madde–toplam puan korelasyon katsayılarının 0,30'un üzerinde olması, maddenin ölçekte kalması açısından kabul edilebilir bir ölçüt olarak değerlendirilmektedir (Streiner ve ark. 2015). Bu çalışmada elde edilen düzeltilmiş madde–toplam korelasyon katsayılarının tüm maddeler için 0,30'un üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, ölçek maddelerinin ölçülmek istenen yapıyla yeterli düzeyde ilişkili olduğunu ve ölçeğin genel yapısına katkı sağladığını göstermesi açısından önemlidir.

ÇBCEAÖ'nün özgün formunda (Schwartz-Salazar ve ark. 2024) dört faktörlü yapı kuramsal ve ampirik olarak açık biçimde tanımlandığı için bu yapının Türkiye örnekleminde geçerli olup olmadığını test etmek amacıyla doğrudan DFA uygulanmıştır. Ölçek uyarlama çalışmalarında, ölçüm modelinin farklı kültürlerde aynı yapıyı yansıtması ve kültürler arası karşılaştırılabilir olması oldukça önemlidir. Bu çalışmada elde edilen DFA bulguları, ölçeğin özgün yapısının Türkiye örnekleminde de korunduğunu ve modelin kabul edilebilir uyum gösterdiğini göstermektedir. DFA, gözlemlenen değişkenlerin kuramsal olarak tanımlanmış ölçüm modelini ne ölçüde temsil ettiğini test etmeye olanak tanımaktadır (Flora ve Flake 2017).

DFA kapsamında, model uyumunun daha kapsamlı biçimde değerlendirilebilmesi için birden fazla uyum indeksinin birlikte raporlanması önerilmektedir (Goretzko ve ark. 2023). Bu çalışmada elde edilen DFA bulguları, ÇBCEAÖ-TR'nin özgün ölçek yapısı ile uyumlu bir faktör yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Orijinal çalışmada bildirilen uyum indekslerinin iyi ve kabul edilebilir düzeylerde olduğu belirtilmiş olup (Schwartz-Salazar ve ark. 2024), bu çalışmada elde edilen bulgular da benzer bir model uyumuna işaret

etmektedir. Ayrıca, ölçeğe ait maddelerin standartlaştırılmış faktör yüklerinin alan yazında önerilen alt sınır olan 0,30'un üzerinde olduğu belirlenmiştir (Boateng ve ark. 2018, Carpenter 2018). Bu sonuçlar, ÇBCEAÖ-TR'nin dört faktörlü yapısının Türkiye örnekleminde de desteklendiğini göstermektedir. Bununla birlikte, DFA sonuçlarının örneklem büyüklüğünden etkilenebileceği bilinmektedir. Bu çalışmada kullanılan örneklem büyüklüğü literatürde önerilen alt sınırları karşılamaktadır; ancak daha büyük ve heterojen örneklemlerle yapılacak çalışmaların model uyum indekslerinin daha güçlü biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

DFA kapsamında elde edilen faktör yükleri, ölçek maddeleri ile ölçülmesi hedeflenen gizli yapılar arasındaki ilişkinin gücünü yansıtmaktadır. Alan yazında faktör yüklerinin mutlak değerinin belirli bir eşik değerin üzerinde olması, gözlenen değişkenin ilgili gizli faktörü yeterli düzeyde temsil ettiğine işaret etmektedir (Tang ve ark. 2024). Faktör yüklerinin genellikle 0,30–0,40 aralığının üzerinde olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Boateng ve ark. 2018, Carpenter 2018). Bu çalışmada ÇBCEAÖ-TR maddelerine ait standartlaştırılmış faktör yüklerinin 0,35 ile 0,74 arasında değiştiği belirlenmiştir. Elde edilen bu değerler, ölçek maddelerinin ilgili alt boyutları yeterli düzeyde temsil ettiğini ve ölçeğin faktör yapısını desteklediğini göstermektedir. Özellikle düşük faktör yüküne (0,35 civarında olanlar) sahip maddeler yeniden değerlendirilmiştir. Bu maddelerin ölçeğin kavramsal bütünlüğü açısından önemli olduğu ve bu maddelerin çıkarılması Cronbach alfa katsayısı ve model uyumu üzerinde belirgin bir iyileşme sağlamadığı için kalmasına karar verilmiştir.

Bu bulgular, Schwartz-Salazar ve arkadaşları (2024) tarafından bildirilen faktör yükleri ile de uyumludur. Ölçeğin bazı maddelerine ilişkin faktör yüklerinin görece düşük olduğu (örneğin 0,35 civarında) belirlenmiştir. Ancak alan yazında faktör yüklerinin 0,30 ve üzerinde olmasının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Boateng 2018, Carpenter 2018). Ek olarak, düşük faktör yüküne sahip maddelerin model üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla duyarlılık analizi yapılmıştır. Ancak bu maddelerin çıkarılması ölçeğin kuramsal bütünlüğünü zayıflatabileceği ve model uyumunda sınırlı iyileşme sağladığı görülmüştür. Bu nedenle özgün dört faktörlü yapı korunmuştur.

Benzer şekilde, Türkiye'de geliştirilen veya uyarlanan toplumsal cinsiyet ölçeklerinde de DFA uyum indekslerinin çoğunlukla kabul edilebilir ya da sınırda kabul edilebilir düzeylerde olduğu bildirilmektedir (Altınova ve Duyan 2013, Tarhan ve ark. 2024, Şanlı ve Karakuş 2025). Bu çalışmada elde edilen faktör yükleri ve uyum indeksleri söz konusu çalışmalarla genel olarak paralellik göstermektedir. Bununla birlikte, bazı maddelerde faktör yüklerinin görece düşük bulunması, kültürel bağlam ve örneklem özelliklerinden kaynaklanabilecek farklılıklarla ilişkili olabilir.

Bu çalışmada ÇBCEAÖ-TR'nin güvenirliğini değerlendirmek amacıyla Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach alfa katsayısı, ölçek maddelerinin birbiriyle tutarlılığını ve ölçülmek istenen yapıyı ne ölçüde güvenilir biçimde ölçtüğünü değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Alan yazında Cronbach alfa katsayısının 0,70 ve üzerinde olmasının kabul edilebilir bir güvenirlik düzeyi olarak değerlendirildiği belirtilmektedir (Yun ve ark. 2023). Bu çalışmada elde edilen toplam ölçek ve alt boyutlara ilişkin Cronbach alfa katsayılarının tamamının 0,70'in üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, Schwartz-Salazar ve arkadaşları (2024) tarafından rapor edilen değerlerle benzerlik göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, ölçeğin maddelerinin ölçülen yapıya ilişkin yeterli düzeyde iç tutarlılık gösterdiğini ve Türk örnekleminde güvenilir bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir. Ayrıca, ölçeğin toplamına ilişkin Cronbach alfa katsayısının yüksek düzeyde bulunması (0,93), özgün çalışmada rapor edilen güvenirlik katsayısı (0,97) ile benzerlik göstermektedir. Benzer ölçek uyarlama çalışmalarında da yüksek iç tutarlılık katsayılarının elde edilmesi, ölçeklerin farklı kültürel bağlamlarda güvenilir ölçümler sunabildiğini desteklemektedir (Altınova ve Duyan 2013, Tarhan ve ark. 2024, Şanlı ve Karakuş 2025).

ÇBCEAÖ-TR'nin alt boyutları incelendiğinde, faktörler arasında madde sayıları açısından bir dengesizlik olduğu görülmektedir. Özellikle "Kamusal alan ve güç" alt boyutunun 14 maddeden oluşmasına karşın, "Sağlık" alt boyutunun yalnızca 2 maddeden oluşması dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, bu yapı ölçeğin orijinal formuyla tutarlıdır ve ölçek uyarlama çalışmalarında özgün faktör yapısının korunması önerilmektedir. Alan yazında, iki maddeden oluşan faktörlerin özellikle kuramsal olarak anlamlı ve iç tutarlılığı yeterli olduğu durumlarda kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Tabachnick ve Fidell 2013). Bu

çalışmada sağlık alt boyutuna ilişkin Cronbach alfa katsayısı 0,85 olarak bulunmuştur. Bununla birlikte, iki maddelik faktörlerin ölçüm hatasına daha duyarlı olabileceği ve yapıyı sınırlı biçimde temsil etme riski taşıdığı bilinmektedir (Eisinga ve ark. 2013). Bu nedenle özellikle "Sağlık" alt boyutunun gelecekte farklı örneklemlerde yeniden değerlendirilmesi ve yeni maddelerle desteklenmesi önerilmektedir.

Test-tekrar test yöntemi, aynı bireylerin aynı ölçme aracıyla iki farklı zaman noktasında ölçülmesine dayanmaktadır. Test-tekrar test güvenirliği genellikle korelasyon katsayıları ile değerlendirilmekte olup, 0,70'in üzerindeki değerler kabul edilebilir düzey olarak rapor edilmektedir (Polit ve Beck 2017, Min ve ark. 2022). Bu çalışmada, ölçeğin zamana bağlı güvenirliğini değerlendirmek amacıyla 30 katılımcıya dört hafta arayla yeniden uygulanmıştır. Elde edilen korelasyon katsayısının $r = 0,79$ olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$). Alt boyutlara ilişkin korelasyon katsayılarının da benzer şekilde yüksek ve anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bulgular, ölçeğin tekrarlanan ölçümlerde bireyler arasındaki sıralamayı koruduğunu ve zamana bağlı olarak tutarlı ölçümler sağladığını göstermektedir. Bununla birlikte, iki uygulama arasında ortalama puanlarda gözlenen farklılıklar, bireylerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği algılarının zaman içinde çevresel ve toplumsal etkenlerden etkilenebileceğini düşündürmektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, verilerin sosyal medya ve çevrim içi anket yöntemiyle toplanması, örneklemde seçilim yanlılığının oluşma olasılığını artırmakta ve bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun kadınlardan ve yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerden oluşması, örneklemin Türkiye'nin genel nüfusunu temsil etme gücünü zayıflatmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan, düşük eğitim düzeyine sahip ve dijital erişimi sınırlı bireylerin örneklemde yeterince temsil edilmemiş olması, bulguların farklı sosyodemografik gruplara genellenmesini sınırlayabilir. Bu durum, ölçeğin psikometrik özelliklerinin farklı gruplarda aynı şekilde geçerli olup olmadığının değerlendirilmesi açısından bir sınırlılık oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, çevrim içi veri toplama yöntemi veri kalitesi açısından bazı sınırlılıklar taşımaktadır. Her ne kadar veri toplama sürecinde IP kısıtlaması uygulanarak tekrarlı katılımlar engellenmeye çalışılmış olsa da, katılımcıların kimliklerinin doğrulanamaması ve yanıtların doğruluğunun tam olarak kontrol edilememesi veri güvenilirliği açısından potansiyel bir sınırlılık oluşturmaktadır. Ayrıca bu yöntem, araştırmacıların örneklem ve veri toplama süreci üzerindeki doğrudan kontrolünü sınırlamış olabilir. Veri kalitesini artırmak amacıyla aynı IP adresinden tekrar katılım engellenmiş, eksik veri girişi yapılmasına izin verilmemiş ve tüm soruların yanıtlanması zorunlu tutulmuştur. Bununla birlikte, dikkat kontrol sorularının kullanılmamış olması çevrim içi veri toplama sürecinin önemli sınırlılıklarından biri olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca, çalışmanın kesitsel tasarımı elde edilen bulguların nedensel ilişkiler çerçevesinde yorumlanmasını sınırlandırmaktadır. Bunun yanı sıra, ölçeğin yalnızca yetişkin bireylerde test edilmiş olması farklı yaş gruplarındaki psikometrik özelliklerin değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak çalışmalarda daha temsili ve heterojen örneklemlerle, farklı veri toplama yöntemleri kullanılarak ve mümkünse boylamsal tasarımlarla araştırmaların tekrarlanması önerilmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, Çok Boyutlu Cinsiyet Eşitsizliği Algısı Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir. Bulgular, ölçeğin özgün dört faktörlü yapısının Türk örnekleminde doğrulandığını ve yeterli düzeyde iç tutarlılık ile zamana bağlı güvenirlik gösterdiğini ortaya koymuştur. ÇBCEAÖ-TR'nin toplumsal cinsiyet eşitsizliği algısını çok boyutlu olarak değerlendirmeye yönelik araştırmalarda ve hemşirelik alanında kullanılabilecek yararlı bir ölçme aracı olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda, ÇBCEAÖ-TR'nin hemşirelik eğitimi ve uygulamaları başta olmak üzere sağlık alanında yürütülen araştırmalarda, toplumsal çalışmalarda ve sosyal politika geliştirme süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farklı boyutlarını değerlendirmede kullanılabilecek bu örneklem için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu değerlendirilmektedir. Bu yönüyle çalışma, Türkiye bağlamında çok boyutlu toplumsal cinsiyet eşitsizliği algısını değerlendirmeye yönelik önemli bir boşluğu doldurarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Kaynaklar

Almanasreh E, Moles R, Chen T (2019) Evaluation of methods used for estimating content validity. Res Social Adm Pharm, 15:214-221.

Altınova HH, Duyan V (2013) Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik-güvenirlik çalışması. Toplum ve Sosyal Hizmet, 24:9-22.

Arslanel MN (2025) Ataerkil düzende kadınların siyasal katılımı meselesi. J Int Manag Educ Econ Perspect, 13:76-84.

Bardakçı Ş, Oğlak S (2022) Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi ve Türkiye. Toplumsal Politika Dergisi, 3:71-90.

Begall K, Grunow D, Buchler S (2023) Multidimensional gender ideologies across Europe: evidence from 36 countries. Gender Soc, 37:177-207.

Berberoğlu B (2024) Türkiye'de eğitimde istihdam açısından toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının incelenmesi. J Soc Humanit Adm Sci, 6:2271-2289.

Boateng GO, Neilands TB, Frongillo EA, Melgar-Quiñonez HR, Young SL (2018) Best practices for developing and validating scales for health, social, and behavioral research: a primer. Front Public Health, 6:149.

Carpenter S (2018) Ten steps in scale development and reporting: a guide for researchers. Commun Methods Meas, 12:25-44.

Ciaffoni S, Rubini M, Moscatelli S (2025) The unbearable weight of gender inequalities: development and validation of the Social Treatment and Experiences of Women (STEW) scale. Sex Roles, 91:3.

WHO (2017) Process of translation and adaptation of instruments. https://www.who.int/substance_abuse/research_tools/translation/en/ (Accessed 12.01.2026).

Eisinga R, Grotenhuis M, Pelzer B (2013) The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach, or Spearman-Brown? Int J Public Health, 58:637-642.

EIGE (European Institute for Gender Equality) (2020) Gender equality indices in the Western Balkans and Turkey. https://eige.europa.eu/gender-equality-indices-western-balkans-and-turkey (Accessed 12.01.2026).

Flora D, Flake J (2017) The purpose and practice of exploratory and confirmatory factor analysis in psychological research: decisions for scale development and validation. Can J Behav Sci, 49:78-88.

Gençtürk Z (2022) Türkiye'de kadının işgücüne katılımını etkileyen faktörler. Süleyman Demirel Üniv Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 43:361-394.

Goretzko D, Siemund K, Sterner P (2023) Evaluating model fit of measurement models in confirmatory factor analysis. Educ Psychol Meas, 84:123-144.

Güneş ST, Binboğa G (2021) Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında kadın yoksulluğu ve sürdürülebilir kalkınma: Türkiye ölçeğinde bir inceleme. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23:1589-1615.

Hua W (2024) Gender inequality: a multi-perspective analysis. Lecture Notes in Education Psychology and Public Media, 42:200-204.

Karacan E, Gökçe S (2020) Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadın sağlığı. Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi, 1:39-59.

Karaçam Z (2019) Ölçme araçlarının Türkçeye uyarlanması. J Midwifery Health Sci, 2:28-37.

Kaya SP, Yerli K (2024) Factors affecting nursing students' attitudes toward child brides. Journal of Education and Research in Nursing, 21:325-333.

Kline RB (2023) Principles and Practice of Structural Equation Modeling. New York, Guilford Press.

Min S, Duangthip D, Gao S, Detsomboonrat P (2022) Quality of the adaptation procedures and psychometric properties of the SOHO-5 scale: a systematic review. Qual Life Res, 32:1537-1547.

Öcal AT (2021) Türkiye'de işgücü piyasasında toplumsal cinsiyet eşitsizliği. World Women Conference-II, 11-12 Şubat 2021, Bakü, Azerbaycan. Kongre bildiri kitabı, 2:813-825.

Öztürk S, Karataş M (2020) Çalışma yaşamında kadınların karşılaştığı sorunlar. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 9(23):103-120.

Polit DF, Beck CT (2017) Nursing Research: Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice. Philadelphia, Wolters Kluwer.

Schwartz-Salazar S, García-Sánchez E, Martínez R, Rodríguez-Bailón R (2024) Development and validation of the Multidimensional Gender Inequality Perception Scale (MuGIPS). PLoS One, 19:e0301755.

Sousa VD, Rojjanasrirat W (2011) Translation, adaptation, and validation of instruments for cross-cultural research. J Eval Clin Pract, 17:268-274.

Stefani S, Prati G (2020) Are dimensions of gender inequality uniformly associated with human values? Eur J Psychol, 17:92-102.

Streiner DL, Norman GR, Cairney J (2015) Health Measurement Scales: A Practical Guide to Their Development and Use. 5th ed. New York, Oxford University Press.

Şahin S, Bayhan AC (2020) Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ekonomik boyutu. Lectio Socialis, 4:59-74.

Şanlı B, Karakuş F (2025) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Farkındalık Ölçeği. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 69:85-99.

Tabachnick BG, Fidell LS (2013) Using Multivariate Statistics. 6th ed. Boston, Pearson.

Tang D, Boker S, Tong X (2024) Are the signs of factor loadings arbitrary in CFA? Struct Equ Modeling, 32:142-154.

Tarhan S, Ünal F, Köksal EÇ (2024) Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ölçeği geliştirme çalışması. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 62:353-367.

Tekgüç H, Akbulut B (2021) A multidimensional approach to the gender gap in poverty: Turkey application. Fem Econ, 28:119-151.

White M (2022) Sample size in quantitative instrument validation studies. Heliyon, 8:e12223.

Yun VWS, Ulang NM, Husain SH (2023) Measuring the internal consistency and reliability of the hierarchy of controls in preventing infectious diseases on construction sites: the Kuder-Richardson (KR-20) and Cronbach's alpha. J Adv Res Appl Sci Eng Technol, 33:392-405.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olunduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.
Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız
Etik Onay: Bu çalışma için Akdeniz Üniversitesi Tıbbi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 25.07.2024 tarih ve TBAEK-508 sayılı kararı ile etik onay etik onay alınmıştır. Katılımcılar çalışmaya katılmadan önce aydınlatılmış onam vermişlerdir.
Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.
Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.
Not: Ölçeğin Türkçe uyarlaması çalışmasına başlamak için orijinal ölçeğin yazarı olan Sofía Schwartz-Salazar'dan e-posta yoluyla izin alınmıştır.

Authors Contributions: The author(s) have declared that they have made a significant scientific contribution to the study and have assisted in the preparation or revision of the manuscript
Peer-review: Externally peer-reviewed.
Ethical Approval: Ethical approval for this study was obtained from the Akdeniz University Medical Research Ethics Committee pursuant to Decision No. TBAEK-508 dated July 25, 2024. Participants provided informed consent prior to participating in the study.
Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.
Financial Disclosure: No financial support was declared for this study.
Acknowledgment: Permission was obtained via email from Sofía Schwartz-Salazar, the author of the original scale, to begin work on the Turkish adaptation of the scale.

Ek 1. Çok Boyutlu Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Algısı Ölçeği (ÇBCEAÖ-TR)

Yönerge

Aşağıda ülkemizde kadınlar ve erkekler arasında gözlenen toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve bu durumların ülkemizde ne sıklıkla gerçekleştiğini düşünerek sizin görüşünüzü en iyi yansıtan seçeneği işaretleyiniz.

1=Asla, 2=Nadiren, 3=Ara sıra, 4=Bazen, 5= Sık sık, 6=Çok sık, 7= Her zaman şeklinde puanlanmaktadır.

Maddeler	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
1. Kadınlarda aynı sağlık sorunu, erkeklere göre daha az dikkate alınmaktadır.							
2. Kadınlara özgü sağlık sorunları, erkeklere özgü sağlık sorunlarına kıyasla daha az önemsenmektedir.							
3. Kadınlar, gündelik yaşamlarında (sokakta, işte...) saldırıya uğrama olasılıkları nedeniyle erkeklere göre daha fazla güvensizlik duygusu yaşamaktadır.							
4. Kadınlar, kadın oldukları için erkeklerden daha fazla şiddete maruz kalmaktadır.							
5.Kadınlar erkeklere göre daha fazla cinsel saldırıya uğramaktadır.							
6. Kadınlar iş yerinde erkeklere göre daha fazla tacize uğramaktadır.							
7. Kadınlar erkeklere göre daha fazla obje olarak görülmektedir.							
8. Kadınlar, yakın partner ilişkilerinde erkeklere göre daha fazla şiddete maruz kalmaktadır							
9. Kadınlar, çocuklarına bakım verme konusunda, erkeklerden daha fazla sorumluluk üstlenmektedir.							
10. Kadınlar erkeklerden daha fazla ev işi yapmaktadır.							
11. Kadınların aile üyelerine ve yakınlarına bakım verme olasılığı, erkeklere göre daha yüksektir.							
12. Kadınların iş ve yaşam arasında bir denge kurması erkeklere göre daha zordur.							
13. Kadınlar, aileleriyle ilgilenmek için kariyerlerinden vazgeçme konusunda erkeklere göre daha fazla baskı altındadır.							
14. Erkekler, özel ve kamu kurumlarında kadınlara göre daha fazla temsil ve güce sahiptir.							
15. Aynı haklara sahip olmalarına rağmen erkekler, toplumsal olarak kadınlardan daha fazla saygı görmektedir.							
16. Kadınlar kendilerinden bekleneni yerine getirmediklerinde erkeklere göre daha fazla sorgulanmaktadır.							
17. Erkeklerin görüş ve fikirlerine kadınlarınkinden daha fazla değer verilmektedir.							
18. Genel olarak toplumumuzda erkekler, kadınlara göre daha fazla güce sahiptir.							
19. Kız ve erkek çocukları, toplumdaki rolleri konusunda farklı şekilde eğitilmektedir.							
20. Erkekler tarafından alınan üniversite eğitimi, kadınların aldığı üniversite eğitimine göre genellikle daha fazla değer görmektedir.							
21. Kadınlar öğrenimlerini sürdürürken erkeklere göre daha fazla engelle karşılaşmaktadır.							
22. Kadınlar iş bulma konusunda erkeklere göre daha fazla engelle karşılaşmaktadır.							
23. Kadınlar, toplum tarafından değerli görülen işlere erişim konusunda erkeklere göre daha fazla engelle karşılaşmaktadır.							
24. Toplumumuzda cinsiyete dayalı bir ücret farkı vardır, yani aynı işi yapmalarına rağmen erkekler kadınlardan daha fazla ücret almaktadır.							
25.Erkeklerin daha iyi koşullara sahip bir işte çalışma olasılığı kadınlara göre daha yüksektir.							

Puanlama

ÇBCEAÖ-TR toplam 25 maddeden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır:

1. Sağlık (1–2. maddeler)
2. Şiddet (3–8. maddeler)
3. Ev işleri ve bakım (9–11. maddeler)
4. Kamusal alan ve güç (12–25. maddeler)

Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Her madde 1–7 arasında puanlanmaktadır. Alt boyut puanları ilgili maddelerin toplamı alınarak hesaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 25 ile 175 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar, bireyin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini farklı yaşam alanlarında daha fazla algıladığını göstermektedir.

Ölçeğin kullanımı için ölçek geliştiricilerinden izin alınması gerekmektedir.